

УДК 343.211

О.О. Пащенко

**ЧИ МОЖЕ ВИСТУПАТИ ЄДНІСТЬ ТЕРМІНОЛОГІЇ
ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА ВИМОГА ДО ВСІХ КРИМІНАЛЬНО-
ПРАВОВИХ НОРМ ?**

У статті розглянуто таку вимогу до законодавства про кримінальну відповідальність як єдність термінології. Доведено, що єдність термінології не є характерною для усіх без винятку кримінально-правових норм. Установлено, що різний характер суспільної небезпечності злочинів, які як ознаки власних складів передбачають термін «інші тяжкі наслідки», зумовлює можливість настання різних суспільно небезпечних наслідків від їх учинення, а тому і зміст названого терміна у відповідних статтях КК не може бути однаковим.

Ключові слова: *кримінально-правові норми, закон про кримінальну відповідальність, єдність термінології, тяжкі наслідки, інші тяжкі наслідки.*

Постановка проблеми. Недостатня увага до термінології, відсутність єдності в розумінні категорій ускладнює не тільки дослідницьку роботу, а й практичну діяльність юриста [1, с. 68]. Одним з основних правил законодавчої техніки є те, що однакові за змістом поняття мають позначатися в законодавстві однаковими термінами [2, с. 86, 87]. В.Г. Даєв слушно підмітив, що існуюча правова термінологія, яка відноситься до предмета доказування та складу злочину, потребує уніфікації [3, с. 111]. Є.Л. Стрельцов, проводячи порівняльно-правові дослідження, дійшов висновку, що на сьогодні практично відсутня єдина для міжнародної спільноти чітка дефініція важливих кримінально-правових інститутів, неоднаково використовуються юридично невизначені терміни й оціночні поняття [4, с. 250]. Спеціалісти в галузі цивільного права Є. Харитонов та О. Підопригора ще 2000 р. підмітили, що настав час підготувати й видати Словник легітимної правничої термінології, терміни якого повинні бути обов'язковими для вживання усіма розробниками проектів нормативних актів [5, с. 84].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За влучним висловом В.Я. Тація, з точки зору елементарної логіки є неприпустимим застосовувати декілька термінів для позначення одного й того ж явища, так само як і різні явища позначати одним і тим же терміном. Такі словесні вправи, за спостереженням правника, часто-густо використовуються при дослідженні складних фундаментальних проблем. Новітні дослідження в галузі держави й права, відзначає науковець, страждають іноді невинуватим намаганням їх авторів бути перш за все оригінальними, нав'язати науковому співтовариству кон'юктурну фразеологію, яка має дуже мало спільного із сучасними досягненнями юридичної науки [6, с. 9]. У цьому аспекті висловлюються й інші вчені [7, с. 4; 8, с. 22; 9, с. 115].

Формування цілей. Зважаючи на викладене, метою статті є дослідження питання єдності термінології в КК України та з'ясування того, чи є ця вимога обов'язковою для всіх кримінально-правових норм.

Виклад основного матеріалу. П.П. Андрушко зауважує, що законодавча техніка конструювання правових норм вимагає, зокрема, щоб терміни, які використовуються для позначення одного й того самого явища в різних галузях права та в межах однієї галузі права були однаковими [10, с. 27]. У пізнішій публікації правознавець підкреслює, що узгодженість положень КК з положеннями базового (регулятивного) законодавства, яким визначається правомірність чи неправомірність тих чи інших діянь, відповідальність за незаконне вчинення яких передбачена у відповідних статтях КК, полягає перш за все в узгодженості вживаної термінології [11, с. 31]. А.І. Лукашов також уважає, що формулювання диспозиції статті Особливої частини КК з використанням термінології, запозиченої з некримінальних-правових актів, має здійснюватися таким чином, щоб застосовувані терміни не суперечили один одному, щоб вони не створювали колізію між кримінально-правовою нормою, у якій використовується такий термін (терміни), і нормою некримінального-правового акта. В іншому випадку, застерігає науковець, велика ймовірність спотворення меж об'єкта кримінально-правової охорони й застосування неправильної кваліфікації скоєного винним. Уникнути зазначених негативних наслідків на практиці, на думку дослідника, можна лише за допомогою систематичного тлумачення кримінального закону, що вимагає від правозастосувача високого професійного рівня й глибокого знання не тільки кримінального, але й інших галузей права [12, с. 240].

Аналізуючи наведені позиції, вважаємо за необхідне підтримати думку, що терміни, які використовуються для позначення одного й того самого явища в різних галузях права повинні бути однаковими. Це зумовлено місцем, яке посідає кримінальне право у вітчизняній системі права. З одного боку, коли кримінальне право виконує функцію охорони суспільних відносин, що регулюються іншими галузями, воно не може використовувати відповідний термін в іншому значенні, ніж це є в регулятивних галузях, оскільки покликане охороняти саме те, що в цих галузях регулюється, а не щось інше, на власний розсуд «за своєю ініціативою». З другого – якщо основним призначенням кримінально-процесуального права, а також кримінально-виконавчого права, є втілення в життя положень права кримінального, то саме воно повинно використовувати відповідні терміни в тому самому значенні, у якому вони використовуються в кримінальному праві, яке є галуззю права матеріального. Протилежний підхід до вирішення питання видається позбавленим сенсу. Водночас у певних випадках названі галузі права виступають стосовно кримінального як регулятивні. Так, наприклад, ст. 371 КК установлює відповідальність за завідомо незаконні затримання, привід, до-

машиній арешт або тримання під вартою. При цьому законність названих дій та їх сутність визначається КПК. У ст. 387 КК передбачено відповідальність за розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування. У цьому випадку закон про кримінальну відповідальність захищає суспільно-корисні відносини, спрямовані на здійснення інтересів правосуддя від одного з видів небезпечних посягань на них. Регулюються ж відповідні відносини процесуальним законодавством.

Як приклад, коли кримінальне право захищає відносини, що регулюються кримінально-виконавчим правом, можна навести ст. 391 КК, що встановлює відповідальність за злісну непокору законним вимогам адміністрації установи виконання покарань. Законність таких вимог, а також перелік осіб, які належать до «адміністрації установи виконання покарань» установлюється КВК. Стаття 393 КК, зокрема, передбачає відповідальність за втечу з місця позбавлення волі. У цьому випадку кримінально-виконавче право регулює порядок виконання покарань у вигляді позбавлення волі та арешту, а вказана кримінально-правова норма є однією з юридичних гарантій такого виконання. Те саме стосується й ст. 389 КК, де йдеться про відповідальність за ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі.

На підставі викладеного вважаємо, що терміни, що використовуються в законі про кримінальну відповідальність, мають бути такими самими й мати таке саме значення, як у регуляторному законодавстві.

Водночас не можемо погодитися із твердженням П.П. Андрушка, що терміни, які використовуються для позначення одного й того самого явища в межах однієї галузі права повинні бути однаковими. Для прикладу візьмемо термін «тяжкі наслідки», який уживається у п. 5) ч. 1 ст. 67 та багатьох статтях КК, що розташовані в різних (майже в усіх) розділах його Особливої частини: ст. 138, ч. 1, 2 ст. 140, ст. 145, ч. 3 ст. 146, ч. 2 ст. 147, ч. 3 ст. 149, ч. 2 ст. 151, ч. 3 ст. 161, ст. 166, ч. 2 ст. 168, ч. 2 ст. 169, ст. 197, ч. 2 ст. 222¹, ч. 3 ст. 232¹, ч. 3 ст. 239², ст. 247, ч. 4 ст. 297, ч. 2 ст. 303, ч. 2 ст. 328, ч. 2 ст. 329, ч. 2 ст. 364, ч. 2 ст. 364¹, ч. 3 ст. 365, ч. 3 ст. 365², ст. 366, ч. 2 ст. 367, ч. 3 ст. 371, ч. 2 ст. 375, ст. 380, ч. 2 ст. 402, ч. 1 ст. 403, ч. 2 ст. 404, ч. 3 ст. 406, ч. 1 ст. 419, ч. 1 ст. 420, ч. 1 ст. 421, ч. 3 ст. 422, ч. 2 ст. 425, ч. 2 ст. 426, ч. 3 ст. 426¹. Логічно припустити, що названий термін не може мати однакового значення в усіх перелічених нормах. Скажімо, зміст тяжких наслідків для розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) – ч. 2 ст. 168 КК – не буде таким самим як і для втрати документів, що містять державну таємницю (ч. 2 ст. 329 КК). Так само, для незаконного заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах, тяжкі наслідки (ч. 3 ст. 239² КК) будуть не такими, як у двох випадках, що наведені вище. У зв'язку з цим не можемо підтримати висловлену в літературі пропозицію щодо запровадження до Загальної частини КК нової спеціальної статті, або навіть цілого розділу з назвою

«Визначення термінів». Уважаємо, що роз'яснення відповідних термінів у КК слід робити щодо норм, які містяться в межах певного розділу або конкретної статті (як це й робиться зараз). З нашої точки зору, кількість таких норм-дефініцій повинна бути збільшена [13, с. 153, 154]. При нагоді зауважимо, що з усього наведеного переліку кримінально-правових норм, які мають таку ознаку як «тяжкі наслідки», легальне визначення останніх міститься лише у Примітках до ст. 222¹ та 232¹ КК, тобто надається лише у двох випадках. Тим паче на сьогодні доводиться констатувати відсутність норм-дефініцій, які б визначали зміст відповідного поняття щодо певного розділу Особливої частини КК і, навіть, щодо групи норм у межах одного розділу. Особливо актуальною ця проблема вбачається щодо розділу XIX «Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)», де «тяжкі наслідки» згадуються в 11 статтях. Також вважаємо, що, виходячи з однорідності певних злочинів, які мають властивість спричинювати подібні (схожі) наслідки, є сенс надати спільне визначення цього поняття, зокрема, для: 1) ст. 138 КК (незаконна лікувальна діяльність) та ст. 140 КК (неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником); 2) ст. 146 КК (незаконне позбавлення волі або викрадення людини) та ст.ст. 147, 149, 151 КК (захоплення заручників, торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, незаконне поміщення в психіатричний заклад); 3) ст. 328 КК (розголошення державної таємниці) та ст. 329 КК (втрата документів, що містять державну таємницю).

При нагоді проаналізуємо також термін «інші тяжкі наслідки», який у законодавстві про кримінальну відповідальність трапляється ще частіше, ніж термін «тяжкі наслідки», про який йшлося вище.

Логічно припустити, що зворот «інші тяжкі наслідки» передбачає, що: 1) у відповідній диспозиції вже передбачені певні чітко визначені наслідки, які з точки зору законодавця є тяжкими, 2) перелік інших наслідків у законі не зазначається, проте усі вони повинні мати здатність бути порівняними з тими наслідками, які чітко визначені законодавцем, тобто бути тяжкими.

Вивчення КК свідчить, що термін «інші тяжкі наслідки» уживає законодавець поряд з такими чітко визначеними наслідками:

1) «загибель людей» – ч. 3 ст. 110, ч. 2 ст. 1141, ч. 3 ст. 1941, ст. 237, ч. 2 ст. 238, ч. 2 ст. 241, ч. 2 ст. 245, ч. 2 ст. 252, ст. 259, ч. 5 ст. 260, ст. 264, ч. 2 ст. 266, ч. 2 ст. 267, ч. 4 ст. 2671, ч. 2 ст. 269, частина друга статей 271-275, частина третя статей 278-281, ч. 2 ст. 283, ст. 291, ч. 2 ст. 294, чч. 1, 2 ст. 326, чч. 1, 2 ст. 327, ч. 2 ст. 347, ч. 2 ст. 3471, ч. 2 ст. 352, ч. 2 ст. 378, ч. 2 ст. 411, ч. 2 ст. 412, ч. 2 ст. 429, ч. 2 ст. 446.

Крім того, у деяких нормах «інші тяжкі наслідки» порівнюються з термінами, що є ідентичними за змістом з поняттям «загибель людей»: у ч. 3 ст. 135, ч. 3 ст. 321¹, ч. 3 ст. 381 – це «смерть особи», ч. 2 ст. 137 – «смерть неповнолітнього», ч. 2 ст. 139 – «смерть хворого», ст. 141 – «смерть пацієнта», ч. 3 ст. 321² – «смерть потерпілого». Як убачається, є сенс в уніфікації відповідної термінології, оскільки різними словосполученнями позначається одне й те саме явище.

2) «загибель кількох осіб» – ч. 3 ст. 414;

3) «загибель або масове захворювання населення», «тяжкі технологічні аварії», «екологічні катастрофи» – ч. 1, 2 ст. 253. Уважаємо, що термінологію в цій статті теж слід уніфікувати з іншими, замінивши слово «населення» на «людей», сформулювавши відповідні наслідки як «загибель або масове захворювання людей» через причини, наведені вище. Те саме стосується й ч. 1 ст. 276 та ч.1 ст. 279, де «небезпека настання інших тяжких наслідків» передбачається разом з «небезпекою для життя людей». Для уніфікації термінології останній наслідок слід викласти як «створення загрози загибелі людей»;

4) «загибель людей» та «екологічне забруднення значних територій» – ст. 236;

5) «загибель людей» та «їх масове захворювання» – ч. 2 ст. 239, ч. 4 ст. 240;

6) загибель людей» та «масова загибель об'єктів рослинного чи тваринного світу» – ч. 4 ст. 239¹;

7) «загибель людей», «їх захворювання», «масова загибель об'єктів рослинного чи тваринного світу» – ч. 2 ст. 242, ч. 2 ст. 243;

8) «загибель людей» та «масова загибель тварин» – ч. 2 ст. 245;

9) «загибель людей», «майнова шкода у великому розмірі», «значне забруднення довкілля» – ч. 3 ст. 265, ч. 3 ст. 265¹;

10) «загибель людей» та «майнова шкода в особливо великому розмірі» – ч. 2 ст. 194, ч. 2 ст. 270, ч. 2 ст. 270¹;

11) «загибель людей» та «загибель корабля» – ст. 417.

Як бачимо, КК містить одинадцять варіантів уживання терміна «інші тяжкі наслідки» поряд із «загибеллю людей». Це означає, що ступінь суспільної небезпечності відповідних наслідків повинен бути таким, щоб його можна було співставити зі смертю людини, а стосовно ч. 3 ст. 414 – навіть зі смертю двох осіб. Звичайно, ураховуючи те, що життя людини визнається в Україні найвищою соціальною цінністю, ніякої рівнозначності в результаті такого співставлення ми не отримаємо, проте принаймні характер насталих наслідків має бути таким, щоб можна було питання про таке порівняння ставити. Безперечно, відповідними властивостями володіють, зокрема, такі наслідки як: а) тяжке тілесне ушкодження, спричинене хоча б одній особі; б) середньої тяжкості тілесні ушкодження, за-

подіяні двом або більше особам, в) групі нещасні випадки, що супроводжуються заподіянням хоча б одному з потерпілих середньої тяжкості тілесного ушкодження, а іншим – менш значної шкоди, г) матеріальна (майнова) шкода в особливо великому розмірі; д) руйнування чи пошкодження об'єктів, що мають важливе народногосподарське чи оборонне значення. Звичайно, цей перелік не є вичерпним. У разі можливості його надати не було б потреби у використанні терміна «інші тяжкі наслідки», а відповідна шкода була б формально визначена законодавцем. Неможливість вирішення питання у зазначений спосіб пояснюється не лише можливим різноманіттям наслідків, що можуть настати в результаті вчинення будь-якого з указаних злочинів, а й тим, що залежно від характеру цих злочинів, наслідки будуть суттєво різнитися за своєю соціальною сутністю. Так, годі казати про подібність наслідків, що можуть настати від посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ч. 3 ст. 110 КК) та умисного пошкодження або знищення майна працівника правоохоронного органу, журналіста, службової особи або громадянина, який виконує громадський обов'язок (ст.ст. 347, 347¹, 352 КК). Водночас можна стверджувати про подібність наслідків у трьох останніх випадках, а тому в наведених кримінально-правових нормах термін «інші тяжкі наслідки» повинен мати однакове значення й убачається за доцільне надати його легально тлумачення шляхом доповнення першої з названих статей (347) Приміткою, яка містила б відповідну норму-дефініцію. Різницями за характером суспільної небезпеки будуть «інші тяжкі наслідки» у ч. 2 ст. 242 КК (порушення правил охорони вод) та ч. 2 ст. 283 КК (самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда), у ч. 2 ст. 327 КК (заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції) та ч. 2 ст. 446 (піратство), у ч. 3 ст. 239¹ (незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель) та ст. 266 (погроза вчинити викрадання або використати радіоактивні матеріали). Перелік таких пар кримінально-правових норм може бути продовжено.

12) у ч. 3 ст. 399 «інші тяжкі наслідки» передбачені разом з таким наслідком як «тяжкі тілесні ушкодження»;

13) у ч. 2 ст. 155 КК «інші тяжкі наслідки» передбачені разом з таким наслідком як «безплідність»;

14) у ч. 4 ст. 323 КК «інші тяжкі наслідки» передбачені разом з таким наслідком як «істотна шкода здоров'ю потерпілого»;

15) у ч. 3 ст. 204 КК «інші тяжкі наслідки» передбачені разом з таким наслідком як «отруєння»;

16) у ч. 3 ст. 374 КК «інші тяжкі наслідки» передбачені разом із «засудженням невинної у вчиненні кримінального правопорушення особи»

17) у ст. 251 КК «інші тяжкі наслідки» передбачені разом з таким наслідком як «поширення епізоотії»;

18) у ч. 2 ст. 258 КК «інші тяжкі наслідки» передбачені разом з таким наслідком як «значна майнова шкода».

Таким чином, у КК наявні сім випадків, де «інші тяжкі наслідки» передбачені разом з іншими формально визначеними наслідками, які не характеризуються загибеллю людей. Наведений перелік, як і той, що було зазначено вище, дає змогу показати різницю в характері суспільної небезпечності наслідків, що можуть бути віднесені до «інших тяжких». Вочевидь, у цьому аспекті не можна порівнювати характер наслідків від статевих зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості (ч. 2 ст. 155 КК) та порушення ветеринарних правил (ст. 251 КК). Сам законодавець у першому випадку вживає термін «інші тяжкі наслідки» поряд з терміном «безпіддя», а в другому – поряд з «поширенням епізоотії». Те саме стосується й наслідків, що можуть настати від незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ч. 3 ст. 204 КК) та порушення права на захист (ч. 3 ст. 374 КК). У першій з наведених статей термін «інші тяжкі наслідки» уживається поряд з терміном «отруєння», а в другій – поряд із «засудженням невинної у вчиненні кримінального правопорушення особи». Від усіх проаналізованих випадків буде відрізнятися і характер суспільної небезпечності наслідків, що можуть настати від терористичного акту (ч. 2 ст. 258 КК). У цьому законі про кримінальну відповідальність «інші тяжкі наслідки» передбачено поряд із значною майновою шкодою.

На підставі викладеного можна дійти висновку, що різний характер суспільної небезпечності злочинів, які як ознаки власних складів передбачають термін «інші тяжкі наслідки», зумовлює можливість настання різних суспільно небезпечних наслідків від їх учинення, а тому і зміст названого терміна у відповідних статтях КК не може бути однаковим.

З нашої точки зору, можна казати про приблизно однаковий ступінь суспільної небезпечності наслідків з наведених переліків, оскільки всі вони характеризуються законодавцем за допомогою прикметника «тяжкі», що є тим стрижнем, який усі такі наслідки об'єднує.

Слід звернути особливу увагу на те, що в диспозиціях ч. 4 ст. 110² та ч. 3 ст. 258⁵ КК термін «інші тяжкі наслідки» уживається поряд з такими як «вчинені організованою групою» та «вчинені в особливо великому розмірі». Як бачимо, у цих двох випадках законодавець узагалі не порівнює «інші тяжкі наслідки» ні з якими іншими, оскільки перша кваліфікуюча ознака пов'язана з наявністю певної форми співучасті (організованої групи), а друга – з розміром предмета злочину (особливо великий розмір). Зважаючи на це, у названих кримінально-правових нормах по-

рушено вимогу єдності термінології. Така сама ситуація має місце й у ч. 3 ст. 206 КК, де «інші тяжкі наслідки» передбачені разом з «наси́льством, небезпечним для життя і здоров'я». Останнє характеризує таку ознаку складу злочину як спосіб його вчинення. А він (сукупність певних методів і прийомів, за допомогою яких учиняється злочин) до наслідків призводить необов'язково. Крім того, звертаємо увагу, що діяння, як ознака об'єктивної сторони, насильством супроводжується (або поєднується з ним), а наслідки від насильства настають.

Цікава ситуація виникає при розгляді ч. 3 ст. 206² КК, де «інші тяжкі наслідки» передбачені разом з «великою шкодою». У Примітці до названої статті вказано, що «матеріальна шкода вважається великою, якщо вона в п'ятсот і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян». Виникає цілком слушне запитання: чи може «велика шкода» бути не матеріальною? Якщо так, то чому законодавець у Примітці не вказав на це? До того ж виходить, що «велика шкода» є поняттям оціночним, бо формалізованою є лише та його частина, що охоплює випадки, коли шкода є матеріальною. У такому випадку незрозуміло, навіщо порівнювати «інші тяжкі наслідки» з оціночним поняттям? Вочевидь «шкода» включає в себе і «наслідки», а законодавець уживає ці терміни поруч один з одним. На підставі викладеного вважаємо, що «шкода» тут може бути лише матеріальною, на що законодавець мав би вказати в диспозиції шляхом використання звороту «якщо вони заподіяли велику матеріальну шкоду». Тоді цілком логічно, що поняття «інші тяжкі наслідки» віддзеркалює шкоду не матеріальну. Інакший висновок, з нашої точки зору, слід зробити щодо ч. 3 ст. 355 КК, де «інші тяжкі наслідки» також передбачені разом з «великою шкодою». Справа в тому, що ця стаття, на відміну від ст. 206² КК, не містить примітки, де б давалося хоч якесь тлумачення останнього поняття. Отже, щодо ч. 3 ст. 355 КК немає підстав стверджувати, що «велика шкода» може бути лише матеріальною. У такому разі вказівка на «інші тяжкі наслідки» у досліджуваній диспозиції виглядає зайвою, оскільки терміном «велика шкода» охоплюються наслідки як матеріального, так і не матеріального характеру.

Висновки. Викладене дозволяє стверджувати таке:

1. Немає потреби в запровадженні до Загальної частини КК нової спеціальної статті (розділу) з назвою «Визначення термінів». Роз'яснення відповідних термінів у КК слід робити щодо норм, які містяться в межах певного розділу або конкретної статті (як це й робиться зараз). Кількість таких норм-дефініцій повинно бути збільшено.

2. Зворот «інші тяжкі наслідки» передбачає, що: а) у відповідній диспозиції вже передбачені певні чітко визначені наслідки, які з точки зору законодавця є тяжкими; б) перелік інших наслідків у законі не зазначаєть-

ся, проте усі вони повинні мати здатність бути порівняними з тими наслідками, які чітко визначені законодавцем, тобто бути тяжкими.

3. У деяких нормах КК «інші тяжкі наслідки» порівнюються з термінами, що є ідентичними за змістом з поняттям «загибель людей»: у ч. 3 ст. 135, ч. 3 ст. 321¹, ч. 3 ст. 381 – це «смерть особи», ч. 2 ст. 137 – «смерть неповнолітнього», ч. 2 ст. 139 – «смерть хворого», ст. 141 – «смерть пацієнта», ч. 3 ст. 321² – «смерть потерпілого». Тому є сенс в уніфікації відповідної термінології, оскільки різними словосполученнями позначається одне й те саме явище. Через названі причини в ч. 1, 2 ст. 253 замість «загибель або масове захворювання населення» слід зазначити «загибель або масове захворювання людей», у ч. 1 ст. 276 та ч. 1 ст. 279 замість «небезпеку для життя людей» передбачити «загрозу загибелі людей».

4. У ч. 3 ст. 355 КК «велика шкода» може бути як матеріальною, так і не матеріальною, а тому вказівка на «інші тяжкі наслідки» у цій нормі виглядає зайвою й має бути звідти виключена.

5. Різний характер суспільної небезпечності злочинів, які як ознаки власних складів передбачають термін «інші тяжкі наслідки», зумовлює можливість настання різних суспільно небезпечних наслідків від їх учинення, а тому і зміст названого терміна у відповідних статтях КК не може бути однаковим.

6. Єдність термінології не є характерною для усіх без винятку кримінально-правових норм. Потреби в такій єдності в багатьох випадках навіть не виникає.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаються в дослідженні інших аспектів техніки законотворення взагалі та в галузі кримінального права зокрема.

Використані джерела:

1. Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений: монография: / В.Н. Кудрявцев. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Юрист, 1999. – 301 с.
2. Мельник П. Кримінально-правова відповідальність за незаконну порубку лісу: окремі питання / П. Мельник // Право України. – 2001 р. – № 6. – С. 84-87.
3. Даев В.Г. Взаимосвязь уголовного права и процесса: монография / В.Г. Даев. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1982. – 112 с.
4. Стрельцов Є.Л. Організаційні та змістовно-методичні засади в міжнародній протидії транснаціональній злочинності / Є.Л. Стрельцов / Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. присвяч. 10-річчю Міжнар. гуманіт. ун-ту (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.). – О. : Фенікс, 2011. – С. 249-252.
5. Харитонов Є. Деякі міркування з приводу нормотворчості / Харитонов Є., Підопригора О. // Право України. – 2000. – № 8. – С. 81-84.

6. Тацій В.Я. Методологічні проблеми правової науки на етапі формування правової, демократичної, соціальної держави / В.Я. Тацій / Методологічні проблеми правової науки: матеріали міжнар. наук. конф. (м. Харків, 13-14 грудня 2002 р.) ; упорядники М.І. Панов, Ю.М. Грошевий. - Х.: Право, 2003. - С. 3-12.

7. Бержерон Р. Правила нормопроекування: документ, вироблений за фінансовою допомогою Канадського агентства міжнародного розвитку в рамках програми співробітництва між Міністерством юстиції Канади та Міністерством юстиції України / Р. Бержерон. - К.: Мінюст України, 1998. - 22 с.

8. Яни П. Криминализиция нарушений в хозяйственной деятельности / П. Яни // Российская юстиция. - 1995. - № 1. - С. 22-23.

9. Готин А.Н. Изменение социальной оценки деяния как основание реформирования норм об уголовной ответственности за выпуск или реализацию недоброкачественной продукции (вопросы криминализации и декриминализации) / А.Н. Готин // Вісн. ЛІВС МВС України. - 2000. - Вип. 1. - С. 109-119.

10. Андрушко П.П. Законодавча техніка Кримінального кодексу України 2001 року та її вплив на тлумачення його норм / П.П. Андрушко // Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовт. 2001 р.) ; редкол.: В.В. Сташис (голов. ред.) та ін. - К.-Х.: Юрінком Інтер, 2002. - С. 24-30.

11. Андрушко П.П. Системное согласование положений Уголовного кодекса // Системность в уголовном праве: материалы II Российского Конгресса уголовного права, 31 мая-1 июня 2007 г. / П.П. Андрушко / Системность в уголовном праве: материалы II Российского Конгресса уголовного права (г. Москва, 31 мая-1 июня 2007 г.) ; отв. ред. В.С. Комиссаров. - М. : Велби, 2007. - С. 30-34.

12. Лукашов А.И. К вопросу о понятии «уголовного закона» и правилах формулирования уголовно-правового запрета / А.И. Лукашов / Системность в уголовном праве: материалы II Российского Конгресса уголовного права (г. Москва, 31 мая-1 июня 2007 г.) ; отв. ред. В.С. Комиссаров. - М. : Велби, 2007. - С. 237-240.

13. Пащенко О.О. Соціальна обумовленість кримінально-правових норм: проблеми міждисциплінарних зв'язків / О.О. Пащенко / Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9-10 жовт. 2014 р.) / редкол. : В.Я. Тацій (голов. ред.) та ін. - Х.: Право, 2014. - С. 150-154.

Пащенко А.А. Может ли выступать единство терминологии в качестве обязательного требования ко всем уголовно-правовым нормам?

В статье рассматривается такое требование к законодательству об уголовной ответственности как единство терминологии. Доказывается, что единство терминологии не является характерным для всех без исключения уголовно-правовых норм. Установлено, что различный характер общественной опасности преступлений, которые в качестве признака своих составов предусматривают термин «иные тяжкие последствия», обуславливает возможность наступления различных общественно опасных последствий от их совершения, а по-

тому и содержание указанного термина в соответствующих статьях УК не может быть одинаковым.

Ключевые слова: *уголовно-правовые нормы, закон об уголовной ответственности, единство терминологии, тяжкие последствия, иные тяжкие последствия.*

Pashchenko O.O. Could be a unity of terminology as a mandatory requirement for all criminal-law rules?

The terms used to refer to one and the same phenomenon in different areas of law should be the same. This is because a place that takes the criminal law in the national legal system. On the one hand, when criminal law serves as a health public relations governed by other sectors, it can not use that term in a different sense than it is in the regulatory areas as designed to protect exactly what in these areas is regulated, not something otherwise, at their discretion, "on its own initiative". On the other – if the main purpose of the criminal procedure law and penal law is the implementation of the provisions of the law of criminal, that is it must use those terms in the same sense in which they are used in criminal law, which is the branch of law material. The opposite approach to the question seems meaningless. However, in certain cases mentioned areas of law for a criminal act as regulators. For example, Art. 371 of the Criminal Code establishes liability for knowingly unlawful detention, drive, house arrest or detention. In this case, the legality of these actions and their essence is defined by the Criminal Procedure Code. In Art. 387 of the Criminal Code provides for liability for disclosure of operational activities, pre-trial investigation. In this case, the law on criminal liability protects socially useful relationship to implement the interests of justice from one of the types of dangerous assault on them. Regulated as relevant procedural law relationships.

The author is not expressed in literature supports the proposal for the introduction of the Universal part of the Criminal Code new special article, or even a whole section called "Definitions". We believe that the explanations of relevant terms in the Criminal Code should be made on the norms contained within that section or a particular article (as it is now). However, in our view, the number of such rules, definitions should be increased. Especially urgent the problem is seen on the nineteenth chapter "Crimes against the established order of military service (military crimes)", where the concept of "grave consequences" mentioned in 11 articles. Also consider that on the basis of uniformity of certain crimes who have the ability to cause similar effects, it makes sense to provide a common definition of the term, in particular: 1) Art. 138 of the Criminal Code (illegal medical activity) and Art. 140 of the Criminal Code (improper execution of professional duties of medical or pharmaceutical employee); 2) Art. 146 of the Criminal Code (illegal deprivation of liberty or kidnapping) and Articles 147, 149, 151 of the Criminal Code (hostage taking, trafficking or other illegal agreement on the person illegally in a psychiatric institution); 3) Art. 328 of the Criminal Code (disclosure of state secrets) and Art. 329 of the Criminal Code (loss of documents containing state secrets).

It was found that the different nature of public danger of the crimes that as a sign of his compositions include the term "other grave consequences", causes the possibility of the onset of different socially dangerous consequences of their commission, and therefore the content of this term in the relevant articles of the Criminal Code can not be the same.

Key words: *criminal-law rules, law of criminal responsibility, unity of terminology, grave consequences, other grave consequences.*